

SLOVENSKI UČITELJ

**GLASILO SLOVENSКИH
KRŠČANSКИH UČITELJSКИH
IN KATEHETSКИH DRUŠTEV**

**Bogu srce
mladini ljubezen
domovju zvestoba**

L. XVIII. ♦ 1917 ♦ ŠTEV. 4.

Vsebina:

Pedagoška premissljevanja učitelja Samotarja. Poročnik nadučitelj Fr. Samec	73
Poučuj pravilno! J. Kramar	75
Domoljubna vzgoja naše mladine. Nadz. J. Štrukelj	77
Vojska po vojski. A. Čadež	78
Učitelj-vrtnar. Nadzornik M. Humek	80
Otrok v predšolski dobi. Marica Koželjeva	82
Krenimo na nova pota. J. Polák	83
Abstinenčni kotiček. »Dolžnost« abstinence. Jan. Kalan	84
Listek	87
Katehetski vestnik:	
Katehetsko gibanje	89
Katehetske beležke	89
Učiteljski vestnik	91
Vzgoja	92
Raznoterosti	94
Slovstvo in glasba	96

»SLOVENSKI UČITELJ« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema uredništvo »SLOVENSKEGA UČITELJA« V LJUBLJANI.

Urednika: A. ČADEŽ, katehet v Ljubljani, in FR. JAKLIČ, nadučitelj, drž. in dež. poslanec. Oblastem odgovoren IVAN RAKOVEC. Tisk Katoliške tiskarne.

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH UČITELJSKIH IN KATEHETSKIH DRUŠTEV. ■ LAST „SLOMŠKOVE ZVEZE“ IN „DRUŠTVA SLOVENSKIH KATEHETOV“.

L. XVIII. ŠTEV. 4.

V LJUBLJANI, DNE 15. APRILA 1917.

Pedagoška premišljevanja učitelja Samotarja.

Poročnik nadučitelj Fr. Samec.

(Dalje.)

Vrnimo se k jezikovnemu pouku. Prvi dve leti smo se naučili, kakor sem omenil že preje, precej gladko čitati. Slovnica ni bila mnogo vredna, zato smo se je v drugem razredu bolj poprijeli, še bolj pa v četrtem. Metoda onih časov je znana. Začeli smo s samostalnikom in končali z razširjenim stavkom. Kvečjemu smo poznali še skrčeni stavek in razločevali priredje in podredje. Toda razširjeni stavek smo znali analizirati do zadnje besedice in oblike. To je bilo veliko slovniško in nemalo jezikovno znanje. Če sem napisal stavek, sem vedel, zakaj moram rabiti to ali ono obliko, ne tako mehanično, kakor delajo učenci danes.

»Čemu pa je treba slovnice? Jezika se lahko naučimo brez slovnice, to nas uči izkušnja v nebrojnih slučajih...« Taki in podobni ugovori so dandanes na dnevnem redu. Pred par leti sem čital menda v »Popotniku« članek, kjer piše člankar približno takole: »Kdo se pa zmeni še za slovnico? Učitelji in profesorji mučijo z njo svoje učence, drugače tega izraza še slišiš ne. Itd.« — Temu pedagoгу je najbolje zastaviti vprašanje: Kdo pa se zmeni za abecednik? Rabi ga edino učiteljstvo, da z njim muči svoje učence. Kdo rabi številni stroj? — »Mesto da bi otroke opozarjali na lepoto jezika, jih mučimo s slovnico. Slovnica je najdalgočasnejši predmet, noben otrok je ne mara.«

Nehajmo! To so kolikortoliko prazni ugovori. Dva druga sta. Prvi, ki se tudi večkrat navaja, so slabi uspehi. Tega pa ni kriva uboga slovnica, temveč učitelj in učenci. Drugi ugovor, ki se ne navaja, je bolj potuhnjjen in zato nevarnejši; glasi se: »Učenci, ki bi hoteli slovnico razumeti, bi morali tudi nekoliko misliti. Kdo bo mučil revčke? »Das Denken« zahteva, kakor znano iz učne knjige, zrelejšo dobo. Misliti otroci še niso zmožni, torej proč z vsem, kar je s tem v zvezi.

Niti v onih časih, ko je bila metoda jezikovnega pouka res slaba, ni bila slovnica za učence tako dolgočasna, kakor bi utegnil kdo misliti. Zlasti analiziranje stavkov smo imeli jako radi. Seveda smo slovnico takorekoč že znali takrat. Le eno željo sem imel še, da bi namreč vedel, kdaj se stavi vejica.

To je bilo v onih časih sintetične metode, danes je drugače. Schreiner in Bezjak sta nam pokazala drugo pot. Mnogo učiteljev je, ki ne vedo, kaj bi začeli z jezikovnimi vadnicami in pravijo, da niso nič vredne. Zlasti na naših eno-, dvo-, trirazrednicah človek ne ve, kako bi rabil te zvezke, da bi bilo kaj uspeha. Navadno se rabi v prvem razredu prvi, v drugem drugi, v tretjem tretji zvezek. Če ni za tretjim nobenega razreda več, se ne rabita četrti in peti zvezek nikjer. Na ta način se seveda ne doseže mnogo. To mora spoznati takoj vsak učitelj. Prvo leto, ko sem prišel na trirazrednico, sem tudi jaz poučeval tako, kakor je bilo do takrat v navadi in nisem prišel do nikakega zaključka. Zato sem drugo leto vrgel vadnico proč in si sestavil slovnico sam.

Začel sem z golim stavkom: osebek, povedek. (Ako morebiti koga zanimlje, kako stališče sem zavzel napram Kernovi teoriji o glagolu 'biti', temu povem, da sem se držal starega »vezila«, kakor sem se učil jaz v šoli.) Poleg glavnih stavkovih členov so učenci spoznavali samostalnik, pridevnik in glagol. S tem sem bil hitro gotov in prišel sem k dopolnilu v četrtem, tretjem in drugem sklonu. Potem sem se lotil prislovnega določila. Na ta način so spoznali otroci samostalnik v vseh pregibih in začeli so sklanjati tudi samostalnik sam. Ko so bili v tem podkovani, sem vzel še prilastek in sklanjatev pridevnika v zvezi s samostalnikom, stopnjevanje in načinovno obliko pridevnika in s pridevnikom sem bil gotov. Prislovno določilo sem izpopolnil s poznavanjem prislova in predloga. Še zaimek, spregatev glagola, števniki, dalje vprašalni, velelni, klicalni in želelni stavek — in otroci so znali toliko slovnice, kolikor smo se je naučili prej v štirih letih.

Jaz sem šel še dalje. Skrčeni stavek sem hitro odpravil, malo dalje sem se mudil pri priredju. Toda glavno je podredje. Pridevnik kot prilastek sem zamenjal s stavkom, dobil sem prilastkove stavke. Ravnotako sem dobil dopolnilove, osebke, povedke, krajevne, časovne, načinovne, vzročne stavke. Dalje nisem prišel, toda mislim, da je bilo dovolj. Stavki z »da«, zavisno vprašanje in par malenkosti — gotov bi bil z vsem. Seveda smo imeli tudi čitanje in spisje; ni treba misliti, da bi bil otroke vedno mučil s slovnico.

Jaz sem od narave boječ človek in imam zlasti velik 'rešpekt' pred izkušenimi šolniki. Kako tudi ne! Vrže ti na glavo par vzgoj in metod in uničen si. Zato sem se zlasti ono leto, ko sem delal te eksperimente, bal nadzornika. Že tako mu ne naredim nobene reči po volji, za božjo voljo, kaj bo rekel, ko bo videl to kolobocijo! Toda ni ga bilo tisto leto, hvala Bogu! Drugo leto sem pa jaz odšel. Slučajno je prestopil eden mojih učencev, ki sem ga posebej poučeval nekoliko v nemščini, v prvi gimnazijski razred in je dobil v prvem polletju iz slovenščine »prav dobro«. Pohvalil se je, da se mu slovnice ni treba nikdar učiti, ker se je že pri meni naučil, kar potrebuje. Ko sem to slišal, je tudi meni nekoliko greben zrastel: mogoče pa le ni tako slaba moja metoda!

Pravzaprav je to metoda Schreiner-Bezjakovih vadnic. Toda zavita je v razne druge dodatke, da jo je treba iz knjižic šele izluščiti. Gotovo.

je tvoritev besed važno poglavje, vendar se mi zdi važnejše, da razume otrok stavek. Če mu manjka potem kaka beseda, bo že našel njen pomen. Vsega se učenec ljudske šole ne more naučiti, nauči naj se torej predvsem ono, kar je bolj važno.

Ker zahteva slovnica tudi od učencev precej napora, je to seveda dolgočasen predmet — za lenuhe; za pridne in nadarjene pa neredkokrat jako prijeten. Nekaj truda ga res stane, toda kako zadoščenje! Vsak dan gotov napredek, vedno bolj razumeva svoj materni jezik.

To zadoščenje sem jim v obilni meri čital z obraza, ko sem vzel prvi podrejeni stavek — prilastkov stavek. Napisal sem bil na tablo: 'Vsi ljudje na zemlji želijo biti srečni.' — Otroci so mi določili stavkove člene. Večina je bila seveda mnenja, da je »na zemlji« krajevno prislovno določilo; končno je vendar eden pogodil, da je to prilastek, ker stoji na vprašanje kateri? in se nanaša na samostalni »ljudje«. Da je bilo bolj jasno vsakemu, smo prilastek »na zemlji« razširili v »ki živijo na zemlji«. Sedaj smo našli, da je beseda »živijo« povedek in da oziralni zaimek »ki« nadomestuje osebek, da je potemtakem to stavek, in sicer glavnemu stavku podrejen, prilastkov stavek. Otroci so izvedeli potem, da pred in za stavkom stoji *veji ca*.

Ali niso bili otroci po pravici ponosni, ko smo prišli s to obravnavo do takega zaključka? Ta preklicana vejica, kolikokrat je že motila pač vsakega pri čitanju! Marsikateri je že opazil, da stoji pred besedicami: ko, ki, da i. dr. Toda zakaj? — 'Vsi ljudje, ki živijo na zemlji, želijo biti srečni.' — Tukaj stoji vejica tudi pred besedo »želijo«, in učenci vedo, da mora stati in zakaj. Da, da, to je za učenca ljudske šole že lepa učenost!

Jezik naj bi se poučeval potom konverzacije in prostega spisja? Gotovo se nauči vsak človek potom konverzacije mnogo jezika, to vidimo zlasti pri majhnih otrocih, ko se njihovo jezikovno znanje vidno množi. O tem torej ni treba izgubljati dosti besedi; pač pa bo dobro, če si malo bliže ogledamo *prosto spisje*. (Dalje.)

Poučuj pravilno!

Formalne stopnje pri verouku v ljudski šoli.

J. Kramar.

(Konec.)

Včasih je ena sama beseda tako važna, da je ne smeš prezreti.

Zgled vzamem zopet iz klasične latinščine o rabi povračalnega zaimka, osebnega in svojilnega za tretjo osebo, ki se stavi v vseh glavnih in stranskih stavkih: 1. takrat, kadar se nanaša na subjekt istega stavka, n. pr. *Sapiens omnia sua secum portat*; 2. v notranje zavisnih stavkih tudi takrat, kadar se nanaša na subjekt nadrednega stavka, n. pr. *Ubi orabant, ut sibi Caesar auxilium ferret*; 3. v infinitivnih in participijalnih konstrukcijah tudi takrat, kadar se nanaša na subjekt vladalnega stavka, n. pr. *Milites dicunt se hostem victuros esse*. Besedica »tudi« je tako važna v tem slučaju, da ne razume prav ničesar o tem važnem refleksivnem zaimku, kdor v navedenem slučaju te besedice ne razume. Refleksivni zaimek *sui*, *sibi*, *se* in *suus*, *-a*, *-um* se stavi v notranje zavisnih stavkih in v infinitivnih ter participijalnih konstrukcijah »tudi« takrat, kadar se

zaimsek nanaša na subjekt nadrednega, oziroma vladalnega stavka; torej se ta zaimsek stavi ne samo takrat, kadar se nanaša na subjekt istega stavka, kakor v slovenščini za vse tri osebe zaimsek tretje osebe, ampak v latinščini tudi še v zgoraj navedenih slučajih, zato moreta biti v enem stavku, oziroma konstrukciji dva ali več refleksivnih zaimkov. Ta zaimsek je v klasični latinščini velike važnosti, le škoda je, da je v novi latinski slovnici ter sploh v slovnica v tem pogledu premalo jasnosti, osobito ker nekateri ne ločijo nadrednih stavkov od vladalnih, torej tudi ne notranje zavisnih stavkov od infinitivnih in participijalnih konstrukcij.

Nekaj sličnega je tudi v verouku. Ne kaže vseh vprašanj kar po vrsti jemati, ampak le bolj važna in ta v logični zvezi, vendar se včasih pripeti, da je mala beseda tako važna, da je ne smeš izpustiti. V »Srednjem katekizmu« se glasi 86. vprašanje: »Kakšna sta bila prva dva človeka, ko ju je Bog ustvaril?« Odgovor je razdeljen v štiri točke, od katerih se zadnja nanaša na telesne dobrine in popolnosti ter se glasi: 4. Živela sta v raj, prosta vsakršnega trpljenja in neumrjoča tudi po telesu. Besedica »tudi« pomeni tukaj, da sta bila neumrjoča ne samo po duši (naravni dar), ampak zraven tega še na telesu (nadnaravni dar).

Učna knjiga torej se mora rabiti, da imajo učitelj in učenci kako oporo pri razlagi, oziroma pri učenju.

Knjiga pa mora biti po svoji vsebini dobra in jasna. Težko ali nejasno snov mora učitelj učencem olajšati in pojasniti, ne pa jim deliti razne tiskane listke, s katerimi se učenci le begajo. Tak učitelj ne razume otrokove duše. Če je učna knjiga pretežka za razumevanje, je to znamenje, da je treba nove izdaje, ki naj je prikrojena učenčevim zmožnostim ter tako ustreza svojemu namenu.

Če zna torej katehet prav in spretno rabiti učno knjigo, če se pri razlagi ravna po formalnih stopnjah, mu je dober uspeh v šoli zagotovljen. Če je pa površen, brezbrizen in neroden, ne more pričakovati dobrih uspehov.

Slabih uspehov v šoli so včasih krivi tudi samostojni dušni pastirji, ki imajo duhovnega pomočnika. Preveč dela prepuste njemu, a ta pri vsej dobri volji ne zmore vsega.

Slabe uspehe v šoli je semintja zapisati na račun šolskih nadzornikov za verstvo, ki je njih nadzorovanje večkrat le pomanjkljivo. Zgodilo se je že, da v šoli ni bilo slik za nazorni nauk, ne stenskega zemljevida, tudi zgodbe so bile neznane, pa nadzornik ni ničesar pogrešal. Zadovoljen je bil tudi z vsako učno metodo. Neki šolski nadzornik za verouk mi je rekel: »Vse eno je, naj se uči tako ali tako, da se le namen doseže.« Iz tega spisa je pa razvidno, da to mnenje ni pravo.

Torej naša teza mora biti: Poučuj stopnjema, rabi spretno učno knjigo in učne pripomočke, pa ti bo z božjo pomočjo dober uspeh zagotovljen.

Domoljubna vzgoja naše mladine.

Nadzornik Iv. Štrukelj, sedaj na vojski.

Pod tem naslovom je imel v Gradcu predavanje dunajski stotnik Kaltschmid iz ministrstva za deželno brambo. Navzoči so bili generali in mnogo častnikov; večje število civilnih dostojanstvenikov, med njimi najvišje graške kapacitete; tudi šolnikov in dijakov ni manjkalo. Kaj je tako vleklo k temu predavanju? Snov, predavatelj, ali način prireditve? Predavanje je namreč bilo v krasni dvorani in vabil je k udeležbi sam cesarski namestnik grof Clary. In ni li to predavanje znak časa? Snov samanasebi že ne. Ni nova. Spomnimo se samo na učiteljska zborovanja, na okrajne učiteljske konference, na mnogobrojne razprave po strokovnih učiteljskih listih — povsod najdemo isto gradivo, ki se vleče kot nit skozi učiteljsko delovanje in prizadevanje. Zakaj ni bilo gospode pri naših zborovanjih? Ali ni umevala pred vojno takih razmotrivanj? Je morala tu priti šele ta »krvava šiba«, da so se zavzele te »višje plasti« za naše staro prizadevanje? Kje je vzrok? Na naših zborovanjih ni — sijaja! Vse je tako vsakdanje — plebejsko — brez bleščave. Manjka nam tistega, po čemer sodi vrednost posameznika kakor tudi stanov moderni, do mozga sebični svet.

In kaj je povedal stotnik Kaltschmid? Razlagal je pravzaprav namen oklica, ki ga je izdalo ministrstvo za deželno brambo meseca junija l. 1915. o zbiranju in vzgoji mladine, da se ji vcepi čut in zavest zvestih in odločnih Avstrijcev. Ta zavest in vojaška probujenost naj bi se dosegla na vežbališču in na prostem, kjer naj bi mladeniči ne telovadili samo, ampak se tudi vežbali v poizvedovalnih patruljah, učili izkoriščati mnogovrstne terenske oblike, uvajali v pojmovanje raznih vojnih tehničnih naprav itd. Govornik je navajal, da se je mladina z vneto oprijela poziva in samo srednješolcev je nad 100.000, ki danes že izvežbani stoje sovražniku nasproti.

Težje je prizadevanje v tem oziru z mladeniči, ki so že šole prosti. Ogibati se je »drilja« in skušati mladino uvesti takorekoč igranje v novi tok, in sicer ne po šolskih dvoranah, tudi ne na dvoriščih vojašnic, ampak zunaj v lepi, prosti naravi. Končal je: Dolžnost družbe je, vzgojiti mlado generacijo, da bo prosta strankarske politike, odrediti mladino, ki ji bo cilj: misliti, čutiti, delati avstrijsko!

Predavanje je oživiljal z lepimi skioptičnimi slikami, pojasnjujočimi posamezne faze takega mladeniškega vežbanja in vzgajanja — od igre v »Pratru« — do resnosti na fronti, v alpah, na Lovčenu itd.

Cilj je tedaj isti, kakor ga nam predpisuje naš šolski zakon, le pot je nekoliko novejša, oziroma bolj praktična. Vojska nas uči — prakse! Od idealov živi samo učiteljstvo — posebej še na Kranjskem! Veseli pa me ta pojav na vsak način. Po vojski šola gotovo pridobi na ugledu. Nje mnogostransko vrednost so spoznali prav vsi sloji od prvega, t. j. vojnega ministra — pa do analfabeta, ki bi kaj rad zapisal in razodel svojem, kar čuti v strelskem jarku. In življenja na bojišču ne bo pozabil nobeden, o tem sem prepričan. Bojim se pa, da bi ne zašli predaleč — v ekstrem.

Pozabiti ne smemo nikdar, da namen šole ni zgolj pouk, ampak prva je vzgoja srca. Ne razum, ampak srce vleče k miru. In mir je smoter življenja. Bojim se, da bi se v tem oziru po vojni kaj ne zanemarilo. Poleg domoljubne vzgoje je bogoljubna; brez poslednje bi se prva ne obnesla; vsaj jaz imam iz vojne prakse take izkušnje. Brezbožneži iščejo predvsem — same sebe! — To pove dovolj —, kdor hoče razumeti.

Vojska po vojski.

A. Čadež.

Več znamenj in pojavov bi lahko našteali, ki se iz njih dá sklepati, da tudi po vojski ne bo miru. Nasprotstvo, ki se je netilo in razpaljalo med vero in nevero, bo nanovo zaplapolalo, in v tem boju bodo izkušnje iz sedanje vojske uporabljali obojestransko kot novo bojno orožje.

Prvi strelji, ki uvajajo to novo vojsko, so se čuli na zadnjem občnem zboru društva »Svobodna šola« v koncertni dvorani na Dunaju. Na to zborovanje so voditelji »Svobodne šole« z nepričakovano strastjo in agiliteto vabili; saj so tudi sicer ekspanzivno silo tega društva uprav v času sedanje vojske tako napeli, kakor da bi bil tem ljudem blagor in rešitev države, ki je ogrožena od toliko vnanjih sovražnikov — deveta briga. Ko drugi tvegajo zdravje in življenje po bojiščih, da rešijo dom, razpenjajo zaščitniki in snovalci »Svobodne šole« svoje mreže zlasti ondi, kjer se zdaj čutijo najbolj varni in kjer ne nalete na nikak odpor. Ko druga — osobito krščanska — društva počivajo s pretvezo »inter arma silent musae«, kar je pa največkrat le znak neke zaspanosti, mlačnosti, morda celó lenobe in letargije, se je društvo »Svobodna šola« čudovito razvilo in utrdilo, je neumorno in nemoteno agitiralo in nabiralo nove privrženice, nove člane. Delavnost tega društva, ki bi rado avstrijsko vzgojstvo in šolstvo oprostilo vsakega verstvenega vpliva in verstvene primesi, se je v vojnem času potrojila, dočim so druga naša društva zastavila vse svoje moči v službo domovine in v lajšanje vojnih grozot, v pomoč vojaštvu na frontah in po bolnišnicah.

Kljub besneči vojni je društvo »Svobodna šola« imelo v minulem letu 107 društvenih zborovanj, je razpečalo 300.000 svojih koledarjev, 60.000 izvodov svojega šolskega programa ter razdalo v te namene 70.000 kron.

Slavnostni govornik na občnem zboru je bil bivši učitelj, sedanjí državni poslanec Oton Gloeckel. Za moto svoji razpravi si je izbral bobneče besede: »Vrata bodočnosti«. S tem geslom je hotel agilni mož reči, da je treba dvigniti ljudsko izobrazbo ter pritegniti in izrabiti vse talente. No, temu ne bo nihče ugovarjal. Skozi ta vrata hočemo tudi mi peljati nadebudno mladino. Toda pot? ... Pridigar »Svobodne šole« — Gloeckel jo je vrezal po poti, ki je ob nji zapisano: »Osvoboditev šole iz objema Cerkve. — Ločitev Cerkve od šole!« —

In kako utemeljuje možakar svojo zahtevo? Na pomoč si je poklical vojne izkušnje. N. pr.: »Ako bi se bili ravnali po želji klerikalcev, bi se bili v šoli učili samo branja, pisanja, računstva in krščanskega nauka; kje bi bili potem vzeli umnih in spretnih ljudi, ki so potrebni pri raznih strojih, s katerimi se danes ukvarjajo vojaki!« Razne olajšave glede obiska šole — je rekel govornik — ki se jih je posluževalo kmečko prebivalstvo pred vojsko, so povzročile, da so ljudje duševno zaostali; to je pa zopet krivo, da naša zemlja, ki je deloma zelo rodovitna, ni bila dovolj izkoriščena. »Namera entente, da bi osrednji državi uničila s stradanjem, je dobila oporo v tem, ker je naše kmečko ljudstvo preveč zaostalo.« — Vprašamo: Ali so učni nameni in smotri občnih ljudskih šol, ali so olajšave glede obiska šole res take stvari, ki so v kaki zvezi z vplivom Cerkve na šolo? Kdaj in kdo izmed cerkvenih zastopnikov je kdaj v tem oziru postavljaj zahteve?

Izmed nasvetov, ki jih je Gloeckel našteval, jih je veliko, ki smo z njimi zadovoljni tudi takozvani »klerikalci«. Seveda moramo takoj pristaviti, da se marsikaj lahko in lepo pove, izvrši pa težko. »Varstvo dojenčev in nosečih«, »Zahteva, da se omeji pridobitno delo otrok«, »Skrbstvo za mladino« do dobe, ko zamore dati stradajočega in prezebajočega otroka, veselo razpoloženje pri pouku, ne pa »vojaška disciplina in samostanska tihota«: no, skozi ta vrata bomo tudi mi radi peljali šolsko in pošolsko mladino. »Spoštovanje do dela naj se vcepi mladini«: — dobro in lepo. Ali to je čudno, da se po sodbi Gloeckelnovi to lepo pravilo ne dá spojiti z zahtevo, ki terja, da se mora mladež navajati tudi na molitev. »Vedno (!) sklenjene roke ne ustvarjajo vrednot« — pravi čudak Gloeckel. Doslej še nihče ni zahteval, da bi imeli otroci roke vedno sklenjene za molitev; pa tudi Gloeckel sam je moral kot nekdanji učitelj gotovo kaj slišati o krščanskem življenjskem pravilu: »Moli in delaj!«

Pa za te stvari se »Svobodna šola« ne trga in ne puli. Ena točka v šolskem programu tega društva je takorekoč jedro, ki se v njem koncentruje vse stremljenje »Svobodne šole«: »Ločitev Cerkve od šole«. Gloeckel razlaga, da država toliko časa ne bo zagospodovala v šoli, dokler ne zapodi iz šol verstvenega pouka. Vun s križem, vun z molitvijo, vun z duhovnikom — tako umeva »Svobodna šola« — »ločitev Cerkve od države«.

Take namere odklanjamo z vso odločnostjo, zraven pa obenem trdimo, da imamo zase oporo uprav v izkušnjah sedanje vojske: Uprav v sedanji vojski se je verska vzgoja mladine, kakor se je pri nas v Avstriji, še bolj pa v sosednji Nemčiji postavno gojila, izborna obnesla.

Ako bi bilo v tej vojski ležeče samo na materialnih močeh, bi morali biti že davno premagani; kajti v tem oziru so naši nasprotniki daleko naprej. To je tudi vzrok, da sovražnikom ne gre v glavo, kako je mogoče toliko porazov na strani entente, in se vedno tolažijo le z upanjem na končno zmagó. Ako sta osrednji državi zmagovali, morata entento v moralni moči prekašati. In tako je tudi v resnici. Da našim

vojakom kljub verstveni vzgoji ne manjka potrebne inteligence, prizna tudi Gloeckel. In vendar so večinoma vsi izšli iz verstvene šole. To velja še posebno o vojaki iz Nemčije, ki imajo večinoma strogo po konfesijah ločene šole z duhovskim nadzorstvom. V teh šolah je verska vzgoja ne le bistveni, marveč najodličnejši predmet, torej podlaga vsega pouka. Da je ta šola v stanu vzgajati inteligentne ljudi, dokazuje sedanja vojska dovolj jasno.

Še več kakor inteligenca, je pa izvojeval tako krasne vojne uspehe versko-nravní duh, ki veje v naših armadah, kar je vsekako zaslug naše verstvene ljudske vzgoje. Tega ne more nihče zanikati, da je ta duh velikanska moč v sedanji vojski. Nemški cesar, ki je pač dobro poznal ogromno materialno moč svoje oborožene sile, je še pred vojsko o priliki slovesne prisege vojaških novincev zaklical: »Armada brez vere nič ne pomeni!« Vsako leto je porabil nemški monarh to priliko, da je pred novimi vojaki poudarjal važnost vere za vsakega vojaka. »Ako hočete biti dobri vojaki,« je rekel nekoč, »morate biti dobri kristjani in vero v srcu ohraniti.«

Nasprotno je pa francoski major Driant, ki je uprav pred svetovno vojsko spisal knjigo: »Pred novim Sedanom!« tožil, da pogreša tega verskega duha v francoski armadi. »Res je,« — pravi — »imamo trdnjave, živila, municijo, kakršne leta 1870. nismo imeli. V marsičem smo še bolj oboroženi kot naši sosedje; toda moralčnega elementa nimamo.« Hotel je reči: Manjka nam verskega duha, ki ga francoska armada vsled brezverstvene vzgoje povečini pogreša.

Na izkušnje iz svetovne vojske se torej ne more sklicevati, kdor bi rad dokazal, da je verstvo za vzgojo mladine nepotrebno. Izkušnje še uprav glasno kličejo, da je verska vzgoja nujno potrebna. Skozi francoska »vrata bodočnosti« ne gremo! Ta vrata prepuščamo onim narodom, ki nimajo bodočnosti!

Učitelj vrtnar v vojnem času.

Iz navodila deželnege sadjarskega nadzornika M. Humeke.

Delovanje učitelja vrtnarja naj se kaže posebno v sedanjih, čez vse resnih časih na tri strani, in sicer:

1. Učitelj vrtnar naj v lastnem in v interesu dobrega zgleda z vsemi silami dela na to, da se šolski vrt času primerno izrabi za pridelovanje zelenjadi. V to svrho naj se odloči ves šolski vrt in vsa pripadajoča zemljišča, v kolikor niso namenjena za drevesnico, za pridelovanje tistih zelenjadnih rastlin, ki največ zaležejo za prehrano. V tem oziru se posebno priporočajo sledeče zelenjadne rastline: zgodnji in pri večjih prostorih tudi pozni krompir, grah, fižol (natični in nizki), bob, zgodnje in pozno zelje, ohrovt, zgodnja in pozna repa,

¹ Bonif. Korr., 1917, št. 2., p. 36.

korenček in korenje, navadne in podzemeljske kolerabe, čebula, kumare in solata.

Blizu mest in obrtnih krajev naj se prideluje veliko paradižnikov, ker se jako lahko in drago prodajo.

Za povoljen uspeh v pridelovanju je posebno važno:

a) da zemljo dobro pognojimo in za setev ter saditev pravilno pripravimo;

b) da si pravočasno preskrbimo potrebno seme in sadike;

c) da pravočasno sejemo in sadimo;

d) da zelenjad temeljito obdelujemo;

e) da vsak prostorček dobro izrabimo.

Pravočasna pletev in neumorno okopavanje ter primerno zalivanje so glavna sredstva, da vzgojimo veliko in dobre zelenjadi.

Med počasi rastočo zelenjad je treba sejati in saditi druge, hitro rastoče rastline, ki dajejo užitek, preden se glavna rastlina razvije, n. pr. med kumare sadimo solato, kolerabe, med zelje solato, med korenje sejemo redkvico, bob itd. Vsaka izpraznjena gredica se mora nemudoma pognojiti, prekopati in na novo obsejati ali obsaditi, n. pr. ko odstranimo zgodnji grah, sejemo na isti prostor repo, podzemeljske kolerabe, endivijo itd. Za zgodnjim krompirjem sejemo repo, endivijo itd. Sploh je treba skrbeti, da dobimo od zemljišča najmanj po dva pridelka. V sili naj se tudi med drevjem v drevesnici prideluje zelenjad, n. pr. nizki fižol, solata itd.

Priporočali bi končno tudi pridelovanje nekaterih zelenjadnih semen na šolskem vrtu, n. pr. od solate, čebule, kumar, zelja, korenja, repe, graha, fižola itd.

2. Šolski vrt naj velja zlasti sedaj kot učilo za zelenjadarstvo. Vsi učenci obojega spola naj se udeležujejo raznih del pri zelenjadarstvu in naj se ne zamudi nobena prilika, da se pouče o važnosti zelenjadarstva za prehrano. Vsak učenec višje stopnje naj dobi najpotrebnejše pojme o vzgoji in pridelovanju najnavadnejših zelenjadnih rastlin. Posebno naj se prav živo opozarjajo na tiste zelenjadne rastline, ki bi nas preživljale v skrajni sili. To bi bile razen krompirja in fižola posebno podzemeljske kolerabe, repa in korenje.

3. Nujno bi bilo želeti, da vsaj tisti šolski vrtnarji, ki so v zelenjadarstvu izvežbani in izkušeni, tuintam, ob ugodnih prilikah prirede kako javno predavanje za gospodinjke ter jih z vnemo in živo besedo opozarjajo na veliko važnost zelenjadi kot živilo in na nujno potrebo pridelovanja zelenjadi v veliki meri. Prav tako naj vestni učitelj vrtnar uporabi tudi sicer vsako priliko v šoli in zunaj šole, da s primernim svetom in zgledom na vse strani pospešuje to velevažno akcijo.

Otrok v predšolski dobi.

Marica Koželjeva.

a) Otrok se igra.

Ali ni čudno, govoriti sedaj o igrah, ko ogrožuje naše domovje strašna bojna vihra? — Otroku ni mar vojno gorje, njegovo srce je pokojno, ne pozna zla, in sovraštvo, ki je zavladelo točasno po širnem svetu, mu je tuje. Četudi mu reže mamica le boren kosček kruha, ki si ga je utrgala sama sebi od ust, pri igri pozabi na lakoto, na vse hudo. Kaj nismo čitali že večkrat, kako so na fronti grmeli topovi, a tik za fronto, še v območju krogl, so se neskrbno igrali otroci!

Igra je odraslim v zabavo, a otroku važen posel; ker otrok še ne pozna težkega boja za obstanek, ne pozna izpolnjevanja dolžnosti, ki vežejo nas.

Če hočeš spoznati zmožnosti otrokove in njegova nagnjenja, opazuj ga pri igri. Ves se uživi v igro, vse svoje male moči zastavi v dosego kake namere; njegovo notranje življenje se zrcali v igri. Zato je ves razvnet in veselje se mu iskri v očeh, ako mu je uspelo, kar je zamislila modra glavica. A otožno zre — prstek v ustecah — na ponesrečen umotvor.

Bolno dete se ne igra; po načinu igre spoznamo zdravega otroka. V igri si vadi otrok moči, dela raznovrstne poizkuse, opazuje okolico in se tako razvija na duhu in telesu, tem hitreje in očitvidneje, čimbolj je nadarjen in dovzeten za razne vtise, ki mu jih nudi njegova okolica.

Zato ne zapirati malega človeka v tesno sobo, ne izročati ga nerednim varihinjam, ki mu kruto omejujejo vsako prostost.

Na duhu in telesu bo rasel in se utrjeval otrok le takrat, če bo opazoval že iz malega bogata čuda v božji naravi.

Kakšne igrače pa naj damo našim ljubljencem, da bodo prikladne njihovem duhu in obzorju?

Ej, kolika izbira! V mestu se vrsti izložba za izložbo, pred katerimi postajajo tako rade male deklice in zro koprneče na tiste lepe stvari, ki so razpostavljene toli vabljivo v oknu. Tu so punčke, nadičene kakor velike gospice, vse v čipkah in pentljah; vozički, krasni, prav taki, kakor se vozijo z njimi odrasli! Ali bodo zadovoljile take igrače mala srčeca? Zdi se, da ne. Nadičene punčke zbujajo v deklicah le abotne želje po lišpu, vzgajajo jih k ničemurnosti, gizdavosti.

Igrača naj bo karmoč enostavna, ne tako umetna, da si ne more otrokova domišljija ničesar več ustvariti iz nje. Tako dragoceno igračo otrok pač občuduje nekaj dni, a končno pusti, da obleži v omari ali v kotu.

Kaj si pa žele naši mali sami po svojem srcu? Saj jih vidimo po cestah in stezah: pesek, to je predvsem izvrstna igrača, ki jo ljubijo vsi otroci brez izjeme; saj je poraben tako mnogolično, v vse mogoče jim služi. Potem je ilovica, iz katere delajo žoge, mozičke, kravice, konjičke in kdo zna, kaj še vse.

Pri potoku, v gozdu, na trati naj se igrajo naši malčki, kjer jih mika nebroj zanimivosti. Tu je kraljestvo mravljincev, kakor jih označuje Zupančič v »Ugankah«: »Pod iglato goro vem za črno vojsko«; — čudijo se pisanim metuljem in zlatobojnim hroščem, vsaka stvarca priča slavo božjo. Otroku je zanimivo vse, kamorkoli se ozre po svetu. Domišljija mu polni z bujnimi slikami mlado življenje, ki bi bilo brez nje prazno in dolgočasno.

(Dalje.)

Krenimo na nova pota!

Janko Polák.

Leta 1912. sem v 4. številki »Slovenskega Učitelja« obljubil, da bom povedal, na kak način je možno učence in učenke ljudskih šol na kmetih tekom šestih let temeljito pripraviti za reformirano ponavljalno šolo. Obljuba dela dolg, in dolg je treba z obrestmi vred vrniti.

Začnem z jezikovnim poukom. Učitelj, ki se je ravnal tekom prvih treh šolskih let po mojem navodilu, je lahko uverjen, da mehanično branje učencem zadnjih treh šolskih let ne bo prizadejalo veliko preglavic. Ker tudi tekom prvih treh šolskih let niso brali zgolj mehanično in kar tjavendan, bodo sedaj tem lažje čitali s premislekom in umevanjem.

Toda sedaj sili na dan vprašanje, če so pač naša berila prikrojena tako, da njihova vsebina ustreza vsem časovnim potrebam in zahtevam! Prav nič se ne obotavljam izreči sodbe, da večinoma ne; zakaj vsa so še pisana po starem kopitu, s tendencioznimi sestavki, ki se jih otroci hitro naveličajo. Tudi izbira je malenkostna; več nego polovica vsakega dosedanjega berila je odmerjena realni snovi. Ali se res ne dá pisati drugače? Pa ne bi rekel, če bi bili tendenciozni berilni sestavki vsaj resnični, ne pa izmišljeni. Vplivati ne morejo neposredno, temveč šele, ko jih učitelj dodobra razdrobi ter poda prežvečeno jed kot hrano za srce. Ko se obravnavajo berilni sestavki, morajo misliti in delati učenci sami. Če je berilni sestavek dober, vpliva itak samposebi tudi na srce. Poleg blagega srca je pa treba tudi trdne in močne volje. In to smer naj ureže obravnava!

Seveda tudi posamezne besede v berilu ne smejo ostati otrokom neznane; zakaj drugače ne bodo umeli, kaj bero. Večinoma se že iz branja samega razvidi, če so bralcem vsi pojmi jasni, ali ne. Moti se pa, kdor misli, da zna učenec pravilno brati in da vse umeva, ako pri vejici zapoje, ob piki pa pade. Razumno branje se ne dá ločiti od razumnega govora, t. j. pripovedovanja; zaradi tega je dobro, da prisluškuje učitelj branju, ne da bi gledal na učenca, ki bere. Tako se namreč lažje prepriča, če otrok razumno pripoveduje, ali ne. Brati se človek res kmalu nauči; a težje ga je naučiti, da tudi ume, kar bere. Ne gladko, temveč razumno branje je oni cilj, za katerim stremimo že v ljudski šoli, a doseže ga bolj malo odstotkov.

In sedaj še besedico o branju v z b o r u. Ali je tako branje potrebno tudi v zadnjih treh šolskih letih? — Dà; zakaj tako branje je nekaj pomoček tistim, ki neredno obiskujejo šolo in ki se doma premalo vežbajo. Omenjam pa, da se branje v zboru priporoča predvsem ob kurzoričnem branju, t. j. takrat, kadar se branje že znanih berilnih sestavkov ponavlja.

Od 4. do 6. šolskega leta pa bi se po moji sodbi morala leposlovna snov ločiti od realne. Sestaviti bi se moralo za vsa tri zadnja šolska leta posebno berilo z leposlovno vsebino; realna snov pa bi se morala zbrati v posebni realni knjižici. Težkoč bi to tudi v ekonomnem oziru ne proizročalo.

Kar sem trdil o učenju naizust v prvih treh šolskih letih, to velja tudi za zadnja tri šolska leta. Torej učenci in učenke naj se ne uče naizust samo pesmic, temveč tudi prozajičnih berilnih sestavkov; zakaj na ta način se lažje nauče pravilnega govorjenja nego ob pesmicah. Priporočal bi zlasti berilne sestavke v dramatični obliki. To zelo srečno izberem sem zasledil že v starih berilih in uganka mi je, zakaj se jih novejši sestavitelji beril tako izogibljejo; saj imajo uprav taki berilni sestavki v sebi značaj naravnega govora. Pravilna govorica je pa pogoj, ki brez njega ni pravilnega pisanja. In koliko sitnosti in nepotrebnega dela bi bilo prihranjenega učitelju in otrokom!

Ker zbuja dobra pesem v človeku čut do lepote in vpliva tudi na čustveno življenje, je tudi na kmečkih šolah ne smemo zanemarjati. Kajpada mora biti izbira modra in pravilna. Ime pesnikovo samo še ne zadostuje in ne jamči. Za učenje na izust se priporočajo predvsem take, ki se lahko uporabijo tudi za petje.

Omenil sem že, da gre pri pouku delo tem hitreje od rok, čim več čutov sodeluje. In to velja tudi za učenje naizust. Kako se naj olajša otrokom učenje naizust? — Prvi pogoj je ta, da učenci ne obupajo, če snovi takoj ne obvladajo. To velja posebno za take, ki nimajo dobrega spomina. Za učenje se določi rok, ki mora biti snovi primeren. Čim težja je snov, tem daljši mora biti rok. Učitelj naj navadi otroke, da se bodo učili naizust res z razumom, ne stavke za stavkom, marveč celotno. Otroci se uče naizust najraje glasno; zakaj uprav ob glasnem učenju deluje več čutov, in čim bolj je delo vsestransko, tem močnejši je učinek. (Dalje.)

Abstinenčni kotichek.

„Dolžnost“ abstinence.

Janez Ev. Kalan.

Zahvaljujem se Ti, ljubi gospod urednik, da si odprl poseben predal za propagando protialkoholnega dela. Glede misli, izražene v zadnjem uvodu, se mi pa zdi potrebno, da pristavim nekoliko pojasnila.

Prvič je to zgolj t e o l o š k a zadeva, katera cenjenega učiteljstva prav nič ne tangira. Vprašanje med teologi je le to, kakó daleč gre d o l ž -

nost abstinence, oziroma če je to sploh kdaj dolžnost ali ne. Da v kakem posameznem slučaju je dolžnost, to se ne dá tajiti. Toda kdaj in za koga je ta dolžnost, to je ravno vprašanje in to sporna zadeva. V tem oziru je šel voditelj nemške katoliške protialkoholne organizacije, dr. Ude, predaleč, in zoper to ima moralist Lehmkuhl »schweres theologisches Bedenken«. On pa pravi med drugim tudi »Etwas anderes ist die Pflicht der Abstinenz auferlegen, etwas anderes sie noch angelegentlich empfehlen«. In to zadnje delamo mi. Priporočamo abstinenco, toplo priporočamo; zahtevamo je pa ne. Torej nas Lehmkuhlovi pomisleki nič ne zadevajo.

Drugič je ta prepir zgolj nemški. Naša »Sveta vojska« ni nikaka podružnica nemškega »Kreuzbündnissa«, marveč je popolnoma samostojna. So nas že hoteli dobiti podsè, da, pa se ne damo! Naj se prepirajo torej Nemci sami med seboj, če se hočejo; ne zanašajmo pa tega prepira na Slovensko!

Praktično ta znanstveni prepir nima veliko pomena. Seveda nepotreben zaradi tega še ni. Vsekako je prav in potrebno, da se znanstveno dožene, vkoliko je kaka stvar dolžnost in vkoliko ne. Praktičnih posledic pa to ne bo mnogo imelo; je le bolj ali manj dlakocepljenje. Mi se pa nikar za dlako ne pulimo! Vprašanje naše je tako veliko in tako globokosežno, da se nam ni vredno pri takih malenkostih muditi.

Vendar če smem svoje mnenje o dolžnosti abstinence oziroma protialkoholnega dela splošno povedati, bi rekel tole:

Stroga dolžnost se dá redkokdaj dokazati in zahtevati. Kdaj se dá, v to se sploh ne spuščam. — Je pa razloček med dolžnostjo in dolžnostjo.

Dolžan ni samó, kar velewa mu stan,
kar more, to mož je storiti dolžan.

Ko smo ta dva stiha svoj čas brali v šesti šoli, nam je rekel rajni profesor Marn, da to ni res: Človek ni dolžan vsega storiti, kar more. In prav je imel. Strogo vzeto človek ni več dolžan, kakor kar mu nalaga stan.

Toda kam bi prišli, ko bi se vsak držal strogo le svojih stanovskih dolžnosti? Kadar železničarji strogo izvršujejo le svoje službene predpise, takrat pravimo, da delajo — pasivno rezistenco. Vsi vlaki imajo velikan-ske zamude. Kam bi prišli, kakšno bi bilo potovanje, ko bi železničarji te stroge svoje predpise vedno natančno izvrševali in nič več? In kaj bi bilo, ko bi mi duhovniki in učitelji samó to delali, kar smo natančno po predpisu dolžni storiti?! Noben duhovnik ni strogo dolžan nobene Marijine družbe voditi. Noben učitelj ni dolžan pri kakem društvu ali listu sodelovati; tudi ne na noben list naročen biti. A kam bi prišli, če bi učitelji in duhovniki res tako ravnali? Ljudje, ki tako delajo, to so mrzle duše, brez idealizma, plačani ljudje, najemniki. — Torej ima nazadnje vendarle prav Gregorčič, če pravi:

Dolžan ni samo, kar velewa mu stan...

Če torej kdaj govorimo o dolžnosti abstinence ali protialkoholnega dela, mislimo navadno dolžnost v tem širjem pomenu; torej ne stroga, v vesti obvezujoča dolžnost.

Toda je zopet velik razloček med »dolžnostjo« abstinence in »dolžnostjo« protialkoholnega dela. Abstinent biti, tega ne moremo »zahtevati« od nikogar izmed čitateljev »Slov. Učitelja«; toda zoper pijančevanje delati, mladino k treznosti vzgajati, to se pa že lahko nekako »zahteva« od pedagogov sedanjega časa; to je pa že neke vrste »dolžnost«, — dasi ne stroga dolžnost, dokler ni postavno zaukazano. Torej mi ne zahtevamo, da bi morali učitelji in katehetje sami abstinentje biti, marveč samo, da naj delajo med otroki za abstinenco. Dà, tudi tega ne zahtevamo, temveč samó želimo in prosimo. Prosimo pa prav lepo in srčno.

Iz tega je razvidno, da se z našimi »zahtevami« lahko vsak strinja. Zato ni treba pri nas nikakega prepira o dolžnosti abstinence. Nič prepira, ampak le pozitivnega dela. Mi nočemo nikomur nobenega jarma nakladati, ne lovimo vojakov, kakor so jih nekaj lovili in jih vtikali v vojako suknjo, marveč iščemo samó prostovoljcev, ki se iz lastnega nagiba odločijo za vstop v »Sveto vojsko«. Mi pričakujemo od duhovnikov in krščanskih učiteljev, da jim bo lastna pamet in lastno srce narekovalo potrebo protialkoholnega dela; da bodo iz ozira na nepopisno gorje, ki ga povzroča alkoholizem, radi tudi kaj žrtvovali v svrho plemenitega cilja: mladino in ljudstvo naše vzgojiti za trezno življenje.

V prvi vrsti gre torej za delo za abstinenco med šolsko mladino, v drugi šele za abstinenco med učiteljstvom. Tudi če človek sam ni abstinent, lahko abstinentsko vzgaja otroke. Seveda bo delal to bolj energično in navdušeno, kdor je tudi sam abstinent. Zato nas bo seveda zelo veselilo — dasi od nikogar ne zahtevamo — če bo med učiteljstvom mnogo abstinentov. O tem ni dvoma: čim več jih bo, bolj hitro in bolj uspešno bo šlo delo streznjenja izpod rok.

V tem zmislu torej naj dela novootvorjeni »abstinenčni kotiček«, in želim, da bi ne bil nikdar — prazen.

Petletna abstenenca. Londonski »Catholic Times« piše: Nadškof J. W. Mundelein v Čikagi je dal ukaz, da se morajo vsi novomašniki zavezati, da pet let ne bodo uživali nobene alkoholne pijače. Nadškof utemeljuje to odredbo takole: Ako bodo mladi duhovniki živeli pet let kot abstinenti, bodo skoraj gotovo tudi nadalje tako živeli in ostali abstinenti morda vse življenje. — V Ameriki, kjer je prišla v navado pijača »Whisky« (vodka — žganje), ki toliko hudega povzroča, je taka naredba čisto umestna. Na Irskem imajo že davno podobno naredbo, ki prepoveduje vse alkoholne pijače pred kosilom.

Listek.

Iz zapiskov mojega potovanja po fronti.

V. č.

(Dalje.)

Človek se večkrat muči s slutnjami, pričakuje nesrečo; ustvarja si temne slike bodočih dni — a vse se pozneje na dobro zasučje. Človek obrača, Bog obrne! Tako se je tudi meni godilo.

Že v začetku mojega bivanja na galiških tleh me je spremljala sreča. Mislil sem, da bo tu gori le boj in mesarsko klanje, a bilo je drugače. Neko potovanje ob fronti imenujem svoje življenje na bojišču; združeno je bilo sicer s precejšnjim trpljenjem, ki se ga pa največkrat niti zavedal nisem, prepričan, da drugi trpe še bolj kot jaz. Misel na Križanega je bila balzam mojemu trpljenju! Čudil sem se samemu sebi, da sem mogel prenašati toliko naporov, vztrajati na dolgih pohodih itd. Omenjam samo nekatere stvari iz tega šestmesečnega potovanja po fronti.

Na postaji Gwozdziec smo izstopili. Skozi porušeno mesto smo krenili skoro naravnost proti severu v zapuščeno vas Winograd. Nastanili smo se vsi pri tamošnjem veleposestniku, židu. Imel je par lepih hiš in čez 30 velikih in malih hlevov za živino ter mnogo žitnic. V mirni dobi je redil najmanj 200 glav goveje živine in 50 parov konj. Večinoma vso živino in skoro vse žito so mu bili Rusi pobrali, ko so se umikali. — Kaj smo tu delali? Vaje na vajo. Urili smo se ob vsakem času, tudi ponoči. Dan sem preživel vedno zunaj, naj je mrazilo, snežilo ali divjala burja. Za izpremembo smo tuintam napravili tudi lov na zajce.

Približal se je bil Božič. Preživeli smo ga vsaj mirno, četudi ne bogsigavedi kako veselo. Moštvo je imelo ta dva dneva izvrstno menažo, dvoje vrst mesa opoldne in zvečer, pa tudi vina ni manjkalo. — Žal, da takrat duhovnika nismo imeli. Radi bi bili tudi duše okrepčali z božjo hrano.

Prazniki so minili. 28. decembra je došlo povelje: »29. zjutraj odhod v Horodenko, severovzhodno od Winograda!« V H. smo se nastanili po kmečkih hišah. Horodenka je bilo nekdanje mesto, sedaj je precej porušeno. Židovske hiše so Rusi do zadnje požgali; tudi tempelj je razdejan. Katoliška cerkev pa stoji še sedaj nedotaknjena.

31. zjutraj smo zapustili Horodenko in jo krenili proti vzhodu v mesto Zalezczyki ob Dnjestrju. Proti večeru dojdemo čez reko po lesenem mostu v mesto. Glavni, kameniti most je bil sredi razstreljen. Tudi železniškega so naši ob svojem umikanju v sredini »preščenili«, a po zopetni povrnitvi so ga kmalu popravili.

Ob višinah tega mesta so bili hudi boji, o tem pričajo še sedaj vidne jame, ki so jih izkopale granate drugo poleg druge. Močan mestni zid je od puškinih izstrelkov ves oklesan; jamica se vidi pri jamici. Ko stopim

v mesto — prav ista slika: vse porušeno, požgano in zopet porušeno in požgano. Judovske družine so tudi tu največ trpele.

Kmalu potem, 6. januarja, je bil polk ponoči alarmiran in transportiran na besarabsko fronto v Rarancze, severovzhodno od Črnovic v Bukovini. Naša marškompanija je ostala še par dni na mestu, odkoder smo 12. odšli v malo vas Pieczarno, ki leži približno 6 km zahodno od Zalezczykija, tik ob levem bregu Dnjestra.

Življenje je bilo tu v Pieczarni zelo tiho in mirno; moštvo stotnje je bilo določenih manj vsakdanjih vaj pod milim nebom, a več prostosti za odpočitek in okrepitev.

Nastanili smo se vsi po rojih v kmečke borne »hate«. Hiše so si povsem enake, tudi v notranjščini. Kuhinja je spalnica obenem; poleg velike, nepripravne peči stoji ob steni široka postelja, ki zavzema s pečjo polovico sobe. V tretjem kotu dolga, visoka miza in okoli nje od postelje do vrat dolga klop.

Par nedelj smo bili deležni tudi sv. maše, a škoda, da nismo imeli pridige v domačem jeziku in da nismo mogli pristopiti nikdar k mizi Gospodovi!

19. januar. Bitka pri Raranczeh. Tudi naš 27. polk je bil takrat v boju v protinapadu. Hrabro se je obnašal in žel povsod najvišjo pohvalo in odlikovanje.

Po boju so nas poslali v Sadagoro, kjer se je nahajal naš polk v rezervi.

Moštvo je bivalo po velikih kasarnah, mi smo se pa nastanili po privatnih stanovanjih. Tako zložnega in lepega stanovališča doslej še nisem užival. Nato nas je zapadel sneg navisoko. Nastopil je slab čas. Mrzla burja s snežinkami se nam je zaletavala v obraz in oči na vežbališču, da je bilo joj! V takem viharju smo imeli enkrat celó obisk našega armadnega poveljnika Pflanzera-Baltina.

20. januarja smo stali prvič na sneženi odeji pred božjim Detetom pri poljski sv. maši. Malo, mislim, jih je bilo od polka, da bi ne bili porabili te lepe priložnosti in prejeli sv. zakramentov.

Tudi v tem kraju nismo dolgo ostali. 24. krenemo le malo bolj severno od Rarancza na fronto, kjer je bil pred kratkim časom naš polk v boju — v Toporoutzu. Pot je bila tu najslabša; pod nogami je drselo. Noč je bila temna, da nisi ničesar videl pred seboj. Zdaj si butnil v enega, zdaj v drugega sobrata. Če je komu izpodrsnilo, je revež neusmiljeno padel z vso težo, ki jo je nosil na hrbtu in na ramah. Bližamo se cilju. Tihi mir so motili posamični redki puškini streli iz postojanke, nedaleč vzhodno od Toporoutza; temno noč pa so bajno razsvetljevale enobarvne svetle rakete. Zanimivo! — Kmalu dospemo v Toporoutz, dolgo vas, skozi katero smo potrebovali dobre tri četrt ure hodá. Pozneje so bili postavljeni trije polki v postojanke blizu Bojana, skoro ob romunski meji, naš bataljon pa je ostal v Toporoutzu.

(Dalje.)

Katehetski vestnik.

Katehetsko gibanje.

Poboljšek. Nižjeavstrijskim katehetom je deželni odbor primaknil za vsako učno uro v nižjih treh razredih letnih 10 kron, tako da znaša celoletna nagrada za učno uro 60 K. To uslugo je izposloval vsled prošnje dunajskega katehetskega društva nižjeavstrijski deželni odbornik Kunschak.

Novi člani »Društva slovenskih katehetov«. P. n. gg.: Škovec Hinko, kaplan, Ribnica na Pohorju; Baznik Janko, kpl., št. Ilj na št.; Škerjanec Martin, vojni župnik; Jurko Ivan, župnik v Pamečah; Ramprè Fr., kaplan v Sevnici; Mevželj Ivan, kaplan, Trnovo na Notr.; Fatur Jakob, kaplan v Radovljici; Klemenčič Josip, kaplan, Stari trg pri Ložu. — Vsem zadnji čas novosprejetim članom je tajnik poslal te dni pravila katehetskega društva.

Okrajšan »Mali katekizem«. Dunajski katehetski mentor Viljem Pichler je predložil — ker se mu je namignilo z višjega mesta — z novim letom v recenzijo in pregled okrajšan »Mali katekizem«, ki naj bi se uvezal pred njegovo knjižico »Religionsbüchlein«. Prireditelj sam prizna, da se bo ob teh okoliščinah težko dalo kaj popolnega prirediti, ker bi taka knjižica bila deloma nepopolna, deloma pa še vedno obtežena z neumljivimi odgovori. Sprejetih je v to okrajšano knjižico 78 vprašanj iz »Malega katekizma«; odgovori so povečini ostali neizpremenjeni, nekaj je pa tudi krajšanih in bolje formuliranih. Pri 23 vprašanjih je predstavljena zvezdica; znamenje, da so sprejeta le bolj zaradi zveze in pojasnjevanja drugih bistvenejših vprašanj.

Po naši sodbi s tem katekizmom ne bi bili kaj prida na boljšem, osobito če bo združen s Pichlerjevim »Religionsbüchlein«. Tu bi kvečemu kazalo iz bibličnih zgodb posnete katekizmove resnice podati v celoti, četudi bi se jih otrokom na najnižji stopnji ne bilo treba (razen izjemoma in mestoma) učiti naizust. Ako bi obveljal Pichlerjev osnutek, bi dobili

le nov izveček iz »Malega katekizma«, ki je sam le okrajšan »Srednji katekizem«.

Katehetske beležke.

Neplodno prizadevanje. Drobni zvezčkov z naslovom »Ali znaš?« — se je pri nas razpečalo že na tisoče. Otrokom je mala stvarca všeč, ker imajo v njej skupaj zbrano, kar je treba iz katekizma znati naizust. V roke mi je prišel izvod 14. izdaje. (Sedaj se prireja nov nálog.) Prav pripravna zbirka potrebnih molitvic, nauk in odgovorov iz katekizma — sem si mislil. Ena reč se mi pa ni zdela primerna in nanjo sem hotel pri tej priliki opozoriti. V zvezček so namreč čisto brez koristi sprejeta vprašanja in odgovori »Srednjega katekizma«, 530 do 533: »Kaj moramo storiti pri darovanju?« itd. Ad quid perditio haec? Čemu taka vprašanja v katekizmu? Ali bo otrok kaj na boljšem, če zna odgovoriti: »Pri darovanju moramo združiti svoje misli in želje z mašnikovimi mislimi in željami in sami sebe Bogu darovati?« — Preden boš otroku pojasnil in razdrobil, kaj vse to pomeni, kako se to v dejanju izvrši, mu že dvakrat lahko v glavo vtepeš ono lepo molitvico, ki ima vse to v sebi in jo najdeš v katekizmu: »D o s t a v k u«, št. 29: »Pri darovanju«, ali pa v »Solskem molitveniku« pri prvi sv. maši. Začne se: »Nebeški Oče, — darujem ti po mašnikovih rokah in po njegovem namenu — kruh in vino, — ki ...«

Namesto katekizmovih odgovorov pri zgoraj navedenih vprašanjih naj se otroci nauče naizust lepe molitvice, ki jih molijo pri evangeliju, darovanju, povzdigovanju in obhajilu — zlasti takrat, ko ne vidijo brati iz knjižic, ko opravljajo med sv. mašo molitev rožnega venca, ko napravijo kak izlet, pa ni prilično, da bi jemali s seboj molitvenike.

Neprecenljive vrednosti je za mladino, če si vtisne v spomin molitev »D u h o v n o o b h a j i l o«. Kolikokrat jim bo prav prišla Pouči gojence, naj prej-

mejo duhovno obhajilo ne le pri sv. maši, marveč tudi takrat, ko obiščejo Najsve-tejše, če so bolni, pri večerni molitvi i. dr. — Prilično smo vse to že pojasnje-vali, pa se marsikaj prezre, če se večkrat ne pove. — V knjižici »Ali znaš?« je bila doslej še vedno stara formula za kesa-nje, ki naj bi se že vendar povsod umak-nila preprostejši, lažji, pristrčnejši in krajši a krepkejši novi obliki.

Malenkosti. Ko že govorim o drob-njavah, naj še pristavim to-le: Za pri-kupljivo izpremembo in iz praktičnih razlogov je prav, če katehet pred in po pouku v šoli menjava molitve ter jih iz-bira z ozirom na starost otrok, nekoliko pa tudi z ozirom na posebne svete čase cerkvenega leta. Otroci se tako igraje nauče različnih molitvic, obenem pa imajo tudi večji interes za molitev. V venec šolskih molitev lahko vpleteš tudi rožni venec, in sicer tako, da zmoliš z otroki petkrat češčenomarijo, zraven pa prideneš skrivnosti veselega, drugič žalostnega, tretjič častitljivega dela rož-nega venca.

Sklep ponavljalne šole. Tako je ne-kam beraški, kakor le kaj. Otroci pridejo v šolo; zadnjič v svojem življenju pre-stopijo šolski prag kot učenci, dobé od-hodnice, oziroma izpustnice, morda še spominske liste, pa gredo domov. — Koncem vsakega šolskega leta je služba božja; ali bi ne bilo prav, če bi tudi po-navljalno šolo sklenili z zahvalo ter po-vabili učence in učenke k sv. maši z učiteljstvom vred! Vsaj v krajih, kjer je ko-ličkaj mogoče, naj bi se to zgodilo, če ni mogoče povsod.

Trenutki slovesa — kako ostanejo neizbrisno v srcu! Gosp. katehet naj ne pozabi zadnjo uro izpregovoriti otrokom par besedi na slovo. Spominjam se iz svoje izkušnje, da je to umestno.

Nekoč sem odhajajočim učencem in učenkam povedal kratko takole:

»Dragi moji! Preden se ločimo, par besedi. Rad sem prihajal med vas; več let ste bili moji učenci in učenke, in rad sem vas imel celó takrat, ko ste vi mislili, da sem bil hud na vas. — Ne pozabite naukov, ki sem vam jih govoril kot slu-žabnik sv. katoliške Cerkve; če se boste ravnali po njih, potem bom vedel, da ni-

ste hodili zastoj v šolo. Zlasti ne po-zabite Marije in njene družbe; zanaprej bodi tam vaša šola.

Marsikdo izmed vas bo kmalu zapustil očetov dom in domačo vasico ter se bo šel učiti rokodelstva ali pa bo šel služiti. Prav! Naj le gre. Ali bojim se, da bo ta ali oni slišal med svetom drugačne nauke, kot vam jih je dajala vaša mamica, dru-gačne besede, kot ste jih slišali v šoli. Mogoče bodo tiste besede slajše in pri-jaznejše, kakor so bile v šoli moje ali g. učitelja. Toda ne pozabite: Svet je pri-liznjen, zapeljiv in goljufiv; v kate-kizmu pa je resnica.

Za danes: Z Bogom! In če vam tudi danes ne rečem zadnjič »z Bogom!« iz-polnite mi vseeno končno željo: V ne-besih vas hočem videti.«

Ni še davno, kar sva se z enim mojih nekdanjih učencev sešla. »Marsikaj sem že pozabil,« je dejal, »Vaših zadnjih be-sedi pa nisem. Takrat sem mislil, da ni vse res, kar govorite, danes sem pa dru-gih misli.«

J. L.

Zgodovinska drobtina. P. Kanizij je izdelal prvi svoj katekizem leta 1554., in sicer vsled naročila cesarja Ferdinanda I. Temu velikemu katekizmu je sledila kmalu mala izdaja. — V pariški izdaji tega katekizma, ki so jo priredili po skrbi ondotnega škofa leta 1686., stoji opazka, da je to že 400. izdaja in da je ta katekizem preveden v jezike vseh naro-dov. Takratni reformatorji so ga imeno-vali v zasmeh avktorjevemu imenu »avstrijskega psa«. — Kanizij je bil neumor-no delaven do 77. leta. Umrl je v Frei-burgu v Švici. Cenili in spoštovali so ga kot svetega moža.

Neznosne razmere so nastale v neka-terih občinah na Češkem, kjer so se nam-reč vgnezdili člani »Svobodne šole«. Kar morejo, takoj porabijo za agitacijo proti verstvenim vajam. Deželni šolski svet je vsled tega že lani razposlal vodstvom vseh šol navodilo, ki naj bi zavrlo raz-diralno delo zastopnikov »Svobodne šole«. Šolskim vodstvom je naročeno, naj z neopravičenimi, svojevoljnimi, od staršev povzročenimi zamudami verstvenih vaj tako ravnaajo, kakor če kdo neopravičeno zamudi ali zanemari pouk v svetnih predmetih. Ta odredba ne vsebuje nič

novega, ker razlaga le stvarno jedro šolskega zakona o versko-nravni vzgoji in postavlja verstveni pouk, ki mu pripadajo verstvene vaje kot integrirajoče del, vsaj v isto vrsto kot druge svetne predmete.

Iz nasprotnega tabora so se seveda

čuli takoj ugovori, ki so zaenkrat izzevali v pritožbo, da naredba ni časa primerna, da otroci nimajo zimskih obutve itd. Vsakdo vé, da naredba govori zgolj o zadolženem opuščanju verstvenih vaj in da o takih slučajih, ko se otrok more opravičiti, sploh ni govora.

Učiteljski vestnik.

Pomoč poizkusnim kandidatkinjam. C. kr. mestni šolski svet je vsled predloga g. nadzornika Lavtižarja v seji dne 26. marca soglasno sklenil naslednjo peticijo: Deželni odbor se nujno naproša, da blagovoli nakloniti subsistenčno podporo onim poizkusnim kandidatkinjam na ljubljanskih ljudskih šolah, ki se zanjo potegujejo.

Vojno odlikovanje. Z zlatim zaslužnim križcem na traku hrabrostne svetinje je odlikovana č. sestra M. Terezija Hanzelič, prednica in učiteljica v ljubljanskem Marijanišču, v častno priznanje za izvrstno in požrtvovalno delovanje v zdravstveni službi ondotne vojne bolnišnice.

Učiteljstvo na bojišču. Zanimivo bi bilo, če bi mogli dobiti točne podatke o avstrijskem učiteljstvu, ki služi domovini na raznih bojiščih. V Nemčiji se za take statistične pregleda bolje pobrigajo. Tako n. pr. beremo, da je izmed badenskega učiteljstva do konca leta 1916. umrlo 595 mož junaške smrti za domovino; 20 jih je prejelo železni križec I. reda, 350 II. reda. Na Virtemberskem so do konca minulega leta našli 643 padlih učiteljev. Od srednje- in višješolskega nemškega učiteljstva se je žrtvovalo za domovino (do konca 1916) 1838 profesorjev, 279 jih je prejelo železni križec I. reda, 3026 II. reda.

Prošnja »Slomškove zveze« — izdatna. Koncem marca je odbor »Slomškove zveze« vložil pri deželnem odboru kranjskem naslednjo prošnjo:

»Visoki deželni odbor kranjski! V času vsestranske stiske in zadrege se je odločil tudi odbor »Slomškove zveze«, da stori korak v prid ljubljanskemu ljudskošolskemu učiteljstvu.

Odveč bi bilo, če bi tem potom razlagal težave, ki jih ima ljubljansko učitel-

stvo s prehrano. Manjka vsega. Ob suhem, nezabeljenem krompirju in kisli repi učitelj nima moči, da bi mogel uspešno zmagovati naporno delo v šoli, če bi tudi imel dobro voljo. Nekatere gdčne učiteljice vidno pešajo.

Z ozirom na to prosi podpisani odbor »Slomškove zveze«, naj bi visoki deželni odbor blagovolil ukreniti, da bi se tudi ljudskošolskemu učiteljstvu v Ljubljani odkazalo nekoliko slanine po znižani, ali vsaj po maksimalni ceni.

Za pomoč v stiski je hvaležnost tembolj gotova, kar zagotavlja v imenu učiteljstva — »Slomškova zveza«. A. Čadež, t. č. podpredsednik. Ad. Sadar, t. č. tajnik.

Pripomnimo, da se je v isti namen podala k dež. glavarju še posebna učiteljska deputacija. Dež. odbor je nato odkazal ljubljanskemu učiteljstvu 1200 kg slanine po ceni K 8-40 —, dočim je na trgu, — ako se sploh dobi, — še enkrat tako draga.

Manjši proračun za šolstvo. Letos zahteva angleški naučni minister za šolske namene 486,195.424 K, t. j. 9,428.672 K manj od lanskega leta. Prihranilo se je 1-6 milijona, ker je manj učencev; pod 12. letom je oproščenih zaradi dela 8000 otrok. Vzgoja učiteljskih kandidatov stane 5,376.000 K manj nego leta 1916., ker so gojenci v vojski. 20.000 učiteljev je v vojski.

Podružnica »Slomškove zveze« za novomeški in črnomaljski okraj ima zborovanje dne 3. maja t. l. na Grmu pri Novem mestu v prostorih deželne kmetijske šole, kjer je za časa vojne nastanjena novomeška deška ljudska šola. Začetek ob 11. uri 15 min., po dohodu dopoldanskega vlaka iz Ljubljane. Spored: Predavanje. — Hospitacija iz prirotopisa.

— Člani, članice, pridite vsi brez izjeme! Preskrbite si pravočasno legitimacije! Pokažimo, da vsaj mi ne spimo, ko grome topovi. — Odbor.

Nova gimnazijska ravnateljica v Ljubljani. Za ravnateljica na I. državni gimnaziji je imenovan profesor Fran Novak, za ravnateljica na državni gimnaziji z nemškim učnim jezikom pa profesor dr. Lovr. Tretter, ki je pred vojsko služboval na gimnaziji v Gorici.

Iz seje dež. š. sveta. Učitelj Jos. Goršek je iz službenih ozirnov prestavljen z ljudske šole na Sv. Vrhu pri Mokronogu v Leše. — Učiteljica Pavla Čop v Borovnici je začasno vpokojena.

Strokovnim učiteljem na meščanski šoli v Krškem je za leto 1917. dovoljeno 20% zvišanje prejemkov oziroma remuneracij.

Razpis in natečaj za dvoje učiteljskih mest v Škofji Loki in za eno učiteljsko mesto v Kranju se izvrši, ko bodo nastopile redne razmere.

O ljudskošolskih reformah se pri nas še nikoli ni toliko pisalo, kakor uprav ob sedanji svetovni vojski. Po sporočilu dunajske »Zeit« se bavi finančno ministrstvo z načrtom, da bi se ljudske in meščanske šole poddržavile, t. j., da bi vbodoče za zgradbo in vzdrževanje šolskih poslopij, kakor tudi za učiteljske plače skrbela namesto občin in dežel — država sama. Načrt bi prišel baje že v razpravo pri prvem zasedanju državnega zbora. — No, to se pač tako hitro še ne bo izvršilo, kajti pri tem vprašanju bo odločevalo toliko faktorjev, da se prijateljem te dalekosežne reforme ni treba še veseliti, protivnikom pa ne žalostiti.

Tri ustanove bivšega »Društva za vrtarstvo« bodo podelili letos učiteljem; vsaka znaša 72 K 16 vin. Pravico potegovati se zanje imajo ljudskošolski učitelji, ki imajo vzorno urejene šolske vrtove in

se prav posebno bavijo s poučevanjem sadjerejstva in zelenjadarstva. Rok do 31. maja 1917. — Dalje bo razdelil c. kr. dež. šolski svet šest prof. Fr. Metelkovich premij po 80 K 41 vin. — V poštrev pridejo kranjski deželno-šolski učitelji, ki se po izjavi šolske oblasti odlikujejo po poštenosti, vnemi pri izvrševanju poklica, ki skrbno goje slovenščino, pospešujejo plemenito sadjarstvo in dobro oskrbujejo šolske vrtove. — Rok 31. maj 1917.

Spremembe. Črnomelj: Julija Marič, supl., Stari trg. — Kamnik: Marija Armič, supl., Krtina; Melanija Sever, prov. učit., Moravče; Ana Kersnik, supl., Rova; Irma Cepuder, prov. učit., Smartno. — Kranj: Ljudmila Lederhas, prov. učit., Škofja Loka; Margareta Lilleg, prov. učit., Kovor; Albina Bradaška, supl., Smartno; Angela Hafner, prov. učit., Smartno; Ivana Sušnik, prov. učit., Škofja Loka (deška šola); Helena Černe, supl., Smlednik. — Krško: Matija Brezovar, zač. vod., Št. Rupert; Karmen Hvala, supl., Mokronog. — Kočevje: Ivan Poznik, supl., Livold; Pavla Pirker, supl., Polom. — Litija: Josipa Erjavec, supl., Krka. — Ljubljanska okolica: Karolina Lavrič, prov. učit., Sostro; Evlalijsa Dimnik, prov. učit. in Josipina Vodišek, supl., D. M. v Polju; Ivana Zupan, prov. učit., Moste. — Logatec: Marija Tušar, def. učit., Idrija (c. kr. rudniška šola). — Novo mesto: Justina Hiti, supl., Dobrnič; Valentin Vidic-Vrhovec, prov. vod., Hinje; p. Benjamin Petrič, supl., Rudolfovo (deška šola). — Postojna: Pavla Hvala, supl., Juršice. — Radovljica: Ljudmila Korošec, supl., Bled.

Koroškemu učiteljstvu je ondotni deželni odbor dovolil za tekoče leto draginjske doklade, ki so za 40—50% višje od preteklega leta.

Vzgoja.

Kako se izpolnjujejo naredbe. V »Zlati dobi« (št. 2.) piše ga. Marica Kozeljčeva: »Odredbe, ki jih je izdala kranjska deželna vlada l. 1916., zlasti točko, ki prepoveduje nedoletnim piti in kaditi,

smo se razveselili zlasti učitelji. Govorili smo o nji tudi v šoli, češ, naj le povedo doma večjim, da odslej ne bo šlo več s cigareto v ustih. Tudi v cerkvi so povedali tako. — Ha, sedaj je šele zra-

stel ta cvet fantovski, saj je znano, da prepovedan sad še najbolj diši.

»Nalašč bomo, kaj nam pa morejo!«

Drzno hodijo mimo šole in mimo župnišča, pa pihajo dim proti njima. Takoj prvo nedeljo potem je šla cela 'rajda' v gostilno, proti večeru pa domov — klo-buke postrani in juhum!«

Pouka je treba. Nemško-ameriški nadškof v Chicagu msgr. Mundelein je izdal naslednjo naredbo: Ves krščanski nauk sv. Cerkve naj se vernikom razloži s prižnice v obliki sistematičnih katehetskih govorov; v ta namen je določena doba petih let. — Tudi žensko izobraženstvo naj sodeluje pri verstvenem pouku ameriškega ljudstva. V New Yorku se je v to svrhu osnovala nova kongregacija »Sestre naše ljube Gospe za krščanski pouk«. Enako družbo je ustanovil malo prej škof v Pittsburgu z imenom: »Bratovščina za krščanski pouk«; v tej bratovščini so samo dobri krščanski lajiki. Poleg poučevanja se prizadeva ta nova organizacija, da pomaga revnim družinam tudi v gmotnem oziru in da tako otima zanemarljive otroke nevarnim drugoverskim vplivom.

Revni in slabotni letoviščarji. Vojska je vse izprevržla. Poprej so bogataši in pa izpremembe zraka in oddiha potrebni meščani trumoma silili v poletnem času na deželo; zdaj jim je skoraj zabranjeno in onemogočeno. Poprej bi se bil marsikak polizan mestni otrok namrdnil, če bi se mu bilo reklo: na kmete boš šel, pa črni kruh boš jedel in krave pasel... Sedaj so tako preseljevanje takorekoč že splošno (v Nemčiji) organizirali. Misel je izšla od cerkvene oblasti, pa se je nasplošno prav dobro obnesla.

Prve poizkušnje so napravili lansko leto na Vestfalskem, kjer je dovolj industrijskih krajev in velikih mest. Tam in drugod so že poprej imeli takozvane 'počitniške in gozdne kolonije', in sicer pod nadzorstvom učiteljstva. Sedaj je pa to vprašanje v zvezi z vojnoskrbstveno upravo pod geslom: »Oskrba slaborejenih otrok v kmečkih družinah za božji lon.« — Na Češkem sta to zadevo vzeli v roke obe deželni komisiji za varstvo in oskrbo otrok.

Škofijski list v Münstru opisuje lanske uspehe te koristne naprave; iz njega povzamemo sledeče podatke:

17. junija je škofijsko izdalo primeren oklic, ki je priporočal osobito župnikom, naj pripomorejo, da bo moč čim več slabotnih mestnih in industrijskih otrok, ki trpe vsled pomanjkanja hrane, spraviti v kmečke družine. Nato se je ustanovila centrala v ta namen. Uspeh ni izostal. Do 13.000 otrok so spravili na ta način v dobre družine. Hvalo so zaslužili predvsem duhovniki, učitelji, zlasti pa usmiljene družine, ki so skoraj zastoj sprejele v varstvo in oskrbo toliko nežne mladine — za več tednov, da celo za več mesecev.

Otroci so se v teh okoliščinah zredili povprečno od 5 do 10 kg, znamenje, da se jim ni slabo godilo. Zanimive so izkušnje glede obnašanja mestnih otrok na deželi. Izpočetka je bilo namreč veliko pomislekov in so se povečini bali, da bodo imeli z mestnimi razvajenci preveč sitnosti. Sedaj se splošno zatrjuje, da so bili vsi dobrotniki tudi z obnašanjem teh otrok splošno zadovoljni. Otroci so bili skrbni, so radi pomagali, so se svojih rediteljev z ljubeznijo oprijeli, so hodili radi v cerkev in radi prejemali sv. zakramente. Nekateri domači župniki so naročili, da morajo otroci dobiti pri svojih rediteljih nravnostno spričalo, ko se povrnejo. To je sila dobro vplivalo tudi na bolj žive in razvajene.

Največja težava je dolčas po domu — domotožje; vsled tega se jih je moralo veliko nazaj vrniti. Obiski so bili povečini zabranjeni, ker so starši otroke več ali manj zbegali. Centrala meni, da bi obiske vbodoče naravnost in splošno prepovedala. Ako bi kdo izmed staršev otroka obiskal, bi ga moral takoj na dom vzeti.

Kmečki gospodarji, še bolj pa gospodinjice so za tuje otroke prav ljubeznivo skrbele in je bilo v tem oziru le malo tožb. Kar je bilo posebnih stroškov, so plačale občine ali pa starši.

Bivanje mestnih otrok na deželi bo na zbližanje obeh slojev in na izravnavo medsebojnih ostrin, ki so se tekom vojke še v večjem obsegu pojavile, blago-dejno vplivalo. Otroci so vzljubili kmeč-

ko prebivalstvo, delo na polju, zato jih je 160 za vedno ostalo pri svojih rediteljih, 910 pa za čas vojske.

Vprašanje nastane, ali se bo ta naprava ohranila tudi po vojski? Meščani in industrijci bi radi pritrdili, dvomijo pa, če bodo kmetje zadovoljni. Ako bi se ta ugodnost poskrbela zares revnim, a dobrim otrokom, zlasti pa z deco bogato obdarjenim družinam, bi tako organizacijo vsakdo pozdravil. Pri nas bi se sedaj ob vojnem času vsekako tudi priporočalo tako preseljevanje. Deloma se tega karitativnega dela poslužuje »Patronat Vincencijeve družbe«.

O vzgoji malih. V dunajski »Uraniji« je imel prof. Fröschel predavanje, v katerem je poudarjal, da bo treba po vojski bolje vzgajati majhne otroke. Začeti se mora takoj po rojstvu. Vpitje novorojenega je velikega pomena za poznejši razvoj njegove govorice; zato naj se otrokom nikar ne brani, ako se »derejo«. Najbolje je pustiti otroka, da večkrat vpije. Splošno menda škoduje, ako se preveč bavijo z otrokom. Otrok se mora navaditi, da spi sam in brez luči. Ako se s tem začne pozneje, potem se seveda otrok v temi boji. Nikakor ni prav, žugati otroku s strašili. Otrok sam nikdar ne bo prišel na misel, da so strašila, zato mu te misli nikar ne vcepljajmo.

Slaba pestunja ali odgojiteljica lahko več škoduje, kakor more deset zdravnikov popraviti. Zato se mora pri izbiranju takih oseb priporočati največja previdnost. Za pestunje se ponujajo neizkušena dekleta; to zlo bi morala odpraviti država sama. Prav tako ne smemo otroka hvalliti v pričo odraslih ljudi, ker taka pohvala zbujala napuh v njem in lahko popolnoma pokvari njegov značaj.

Sicer pa bi bilo najprej treba — vzgajiti starše. V. H.

O strasteh. Odlični pedagoški pisatelj W. A. Lay, ki je bil do nedavna sotrudnik pri »Zeitschrift für experimentale Pädagogik«, je napisal pomenljive besede: »Strasti se lahko uspešno premagajo edinole na ta način, ako se odredimo želji trenutka; to se pa doseže samo z verskimi pripomočki in čuvstvi. Popolna vdanost Bogu in trdna volja, živeti primerno verskemu prepričanju, premagata vse sebične želje...»

Bolj kakor kdaj poprej, zahteva danes moderno življenje trden temelj, dušni mir, gotovost večnega življenja, kar je temelj vsake globlje filozofije in vsake vere. Ako ne obstoji zame svet duhov, potem mi izgine kmalu tudi vera v lastnega duha in njegovo moč.

Pripomniti je, da Lay ni katoličan. V. H.

Raznoterosti.

Lepo geslo. Nj. Veličanstvo cesar Karol si je izbral za geslo, ki bo vtisnjeno na novem ogrskem kovanem denarju, pomenljive besede: »V vojni in miru z narodom za domovino!«

Bo zmeda. Naučni oddelek hrvatske vlade je odredil, da se nazivljejo učiteljice v uradnem poslovanju s pridevkom »gospa«. Ako se že prisodi ta častni naslov, naj bi bil potem splošno veljaven, ne pa samo v šoli ali pa v uradnih spisih.

Šolska preosnova. Preureditev Avstrije v narodnem oziru daje v sedanjih hudih vojnih dneh, ko imamo na vseh poljih toliko nujnega, domoljubnega, državo res ohranjujočega dela, nekaterim glavam le preveč opravka. Zahteva nemškega državnega jezika ni zrastle v jedru

nemškega naroda, marveč vse drugod. Nemški kmet ali delavec, ki brani avstrijsko domovino skupno s slovenskim možem in mladeničem v zakopih in jarkih brez nemškega državnega jezika, ni bil prepričan, da je za obstoj Avstrije neizogibni pogoj nemški državni jezik, pa bo po vojski še manj, ker bo imel dovolj gospodarskih skrbi.

List »Deutsche Wacht« je celo izblebetal, kako bi »volksratovci« radi izpeljali šolsko preosnovo. »Država si mora — tako piše ta list — izključno pridržati vzgojo učiteljstva ter ne sme več dalje hoditi po usodni poti, ki je nanjo stopila pred vojsko, ko je namreč dovoljevala, da so zasebne korporacije zasnovala moška in ženska učiteljska.

Državna zavest se dá prav gojiti edinole (!?) v državnih zavodih; v zavodih Katoliške šolske družbe in v zavodih cerkvenih redov, kjer vlada mednarodni duh, manjka za to vsake podlage.

Svetovati bi bilo, da si nemški krščanski socialci, ki se v boju za nemški državni jezik tako verno družijo z nemškim liberalizmom, dobro zapomnijo te 'volksratove' načrte!

Domovinski prazniki. Rojstni dan Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Karla I. je 17. avgusta (roj. 1887.); godovni dan 4. novembra; vladarski nastop 21. novembra 1916. — Rojstni dan Nj. Velič. prejasne cesarice Cite je 9. maja (r. 1892.); godovni dan 27. aprila.

Šolska kuhinja v Trziču. Na željo c. kr. deželne vlade smo ustanovili za šolske otroke posebno kuhinjo, ki jim preskrbuje vsako opoldne tečno, gorko kosilo. V dnevnem zavetišču, katero vodijo čč. sestre iz reda sv. križa, ima ta kuhinja prostor. Semkaj prihaja redno vsak dan nad 90 otrok h kosilu. Velika večina biva sedaj, ko vsled po šolah nastanjenega vojaštva ni pouka, celi dan v zavetišču. Ko se prične zopet redni šolski pouk, tedaj je pričakovati, da dobi kosilo do 150 otrok ali tudi več. Stroški za kuhinjo se bodo pokrili iz prostovoljnih darov. Prispevali so v ta namen občine tržiškega okraja 460 K, tovarnarji 1050 K, društvo za otroško varstvo 200 kron, župni urad 50 K, posamezniki blizu 200 K, tako da bodo s tem denarjem pokriti stroški za nekaj mesecev. Velikodušno pomoč nam je naklonil g. deželni glavar dr. Ivan Šusteršič, ki je podaril zavetišču za 1000 K vrednosti masti in za 1000 K prekajenega mesa. Otroci, ki dobivajo z malimi izjemami vsi brezplačno hrano, pripadajo delavskim slojem, ki imajo doma zelo slabo prehrano. G. deželni predsednik grof Attems si je ob svojem obisku v Trziču ogledal zavetišče in se pohvalno izrazil o njem.

Odobravamo. Nedavno smo čitali, da je policijska oblast prepovedala na Reki predstavo »Križevega pota« v gledališču 'Fenice', češ, da nima zadostnega jamstva, da se ne bi žalil verstveni čut. Ta opazka poklicane oblasti je zelo umestna, kajti uprav take predstave, zlasti če so

v kinogledišču, vzamejo gledalcem še tisto malo verskega čuta in spoštovanja, ki so ga poprej imeli. Cesar kdo nima, tega ne more dati. Tudi najboljši igravec se ne more prav vtopiti v verstveno vlogo, če njega samega ne prešinja versko mišljenje in čutenje, zlasti pa, če sam ni praktičen kristjan, kar je pri gledaliških igralcih le čudovita izjema. V kinoglediščih se vse verstvene predstave več ali manj osmešijo; vse je le karikatura. Zato je bolje, da se take stvari ne vlačijo v prostore, ki vanje ne spadajo. V kinogledišču se vse giblje, vse brzi in hiti. Zdaj si pa misli Jezusov križev pot ali pa sploh resen prizor iz Jezusovega ali Marijinega življenja! Ali ne bo vse skupaj le profanacija tega, kar bi moralo človeka prevzeti in napolniti s svetimi mislimi, z občudovanjem in pieteto. — Kadar sem čul, da so predstavljali v kinogledišču življenje Jezusovo, sem si mislil: bolje bi bilo, če bi tega ne bilo. Otroci za srce nič ne pridobe, pač pa preje izgube še tisto pieteto do svetih oseb, ki so jo pridobili v šoli.

Svetli trenutki. Berdjansk, 6. novembra 1916. — Pred dvema letoma! V Sibiriji sem bil, v prijazni vasi ob Obu, v Bistrem Iztoku. Z dovoljenjem ondotnega gospoda učitelja sem dopoldne posetil šolo in sledil pouku pazljivo in ponosno kot — šolski nadzornik. Tovariši Srbi so skrbeli za obed, ki ni bil slab. Kako bi tudi ne bil dober, ko pa smo kupovali funt svinjine po 6 kopejk! Popoldne sem jo zavil v — gostoljubni Pakotinov dom, kjer sem se že več dni čutil kot doma. Gospa me je pogostila, gdč. Nina je zaigrala na balalajko, Vera je zabrenkala na kitaro, jaz pa sem dobrodušnemu gospodarju pripovedoval o slovenskem ljudstvu; v goste došli g. felšer mi je obširno razlagal sibirsko zgodovino zadnjih dvajsetih let. —

Pred letom! V Kajnsku! Sedaj se naziva Barabinsk. Čudno, da niso hoteli dati mestu — drugega imena. Menda vendar ne leži nad njim prokletstvo starega in novega testamenta? —

Danes v Rusiji, v Berdjansku. Zdravstvuj, prelepi gorod s svojim dobrosrčnim prebivalstvom! Zdravstvuj, ljubo, nepozabno morje! Poznam tvojo zdravilno

vodo, občudujem tvoje sosede vinograde in ljubim njih — sladko grozdje.

O zlata vinska kaplja ti,
ki nam srce jasni, mladi...

Dà, dà, tudi slovensko pesem so že čuli skrivnostni vinski hrami ob prelestnem, snivajočem Azovškem morju. — Nadučitelj Fran Silvester.

Šolstvo v Ljubljani. Število javnih ljudskih šol 13; 7 deških, 5 dekliških, 1

mešana. Razredov imajo vse te šole 78, vzporednic 28. Obiskuje jih 3581 dečkov in 3591 deklic. Število šoloobiskujočih otrok je od lani narastlo za 590, to pa vsled tega, ker je v šolanih 650 begunskih učencev in učenk. Za ljubljansko ljudsko šolstvo je potrebnih 116 učiteljskih moči; med temi jih je 11, ki imajo izpite za meščanske šole (8 učiteljic, 3 učitelji); poizkusnih kandidat, ki prakticirajo na ljubljanskih šolah, je 15.

Slovstvo in glasba.

Vojska in mir. Domoljubova knjižnica. I. zv. Založila Katol. bukvarna v Ljubljani, 1917. Cena s poštnino K 1.20.

To je menda prva apologetična knjižica, ki je zagledala beli dan iz potrebe, povzročene po sedanji vojski in vsled njenega kvarnega vpliva. Učeni g. pisatelj »Selski modrijan« se je oziral v prvi vrsti na razne zmotne in škodljive govornice, ki so se širile v vojnem času, na duševne bolezni, dvome in razne verske ugovore, ki jih je bilo čuti tu in tam. Svojo nalogo je g. avktor izborna izvršil. Globoke resnice, blažilne nauke je podal v tako preprosti obliki in v tako umljivem jeziku, da bi se komaj komu drugemu tako posrečilo. Širimo to lepo ljudsko apologetično knjižico — med ljudstvom in inteligenco!

»O versko-nravni vzgoji« in »O vzgoji za delo« je imel lani dež. šol. nadzornik dr. M. Opeka dvoje predavanj za starše in vzgojitelje v šentjakovski cerkvi v Ljubljani. Obadva govora sta objavljena v 1., oziroma 2. številki letošnjega »Duh. Pastirja«, na kar opozarjamo vse katehete in vzgojitelje. Pričakujemo, da bo g. nadzornik tako potrebno vzgojno delo še nadaljeval ter s svojo vneto besedo pomagal, da se bodo z vplivom na starše slabi izrastki mestne infekcije in različnih nevarnosti okrhali.

Fr. Omerza: **Homerjeva Iliada.** I.—IV. spev. Ponatis iz »Mentorja«. V Ljubljani, 1916. Založila Katol. bukvarna. Broš. K 1.60.

Größeres Religionsbüchlein, bearbeitet von Heinrich Stieglitz. Mit Bildern von Augustin Pacher. Jos. Kösel'sche Buchhandlung. Kempten - München, 1916.

Nobena novost nas toliko ne zanima, kakor poizkus nove učne knjige za poučevanje krščanskega nauka. Pravkar nam je došla v roke lepa knjižica: »Größeres Religionsbüchlein«, ki jo je sestavil neumorno delavni katehetski strokovnjak H. Stieglitz. Moža človek občuduje. Ne moremo še reči, ali bo njegov katekizem prodril, toda priznati treba, da je pogнал s svojim novim delom našo stvar za veliko korakov naprej. Že prvi pogled v knjigo te prepriča, da bo pot, ki jo je avktor ubral, za otroke veliko bolj mi-kavna.

O tem katekizmu bomo še govorili. Za danes samo to-le: Razloček med tem in med starimi katekizmi je velik; Stieglitz podaja namreč učno snov v celotnih enotah, ne — kakor doslej — v vprašanjih in odgovorih. Vseh takih učnih enot je 100. Stavki, ki izražajo bistvo učne enote in so pripravljeni za nazivno učenje, so tiskani razprto z zaporednimi številkami ob robu. Ob koncu učne enote so sestavljena v petit-tisku vprašanja, ki naj bi otroci nanja odgovarjali.

Posebne poudarka je vredno dejstvo, da uporablja avktor vseskozi spretno in umno izreke iz svetega pisma, kar dá knjigi res vzvišeno veljavo.

Draginjska doklada „Slovenskemu Učitelju“.

Gdč. Kaligar Emilija, učiteljica, Log, 2 K; g. Jan. Pfajfar, žpk. v Rudniku, 3 K; gdč. Košak Marica, učit. na Viču, 1 K; g. Jurko Ivan, žpk. v Pamečah (Štaj.), 1 K. — Zadnjič objavljeni izkaz ni bil popolnoma razviden; napako tem potom popravljamo: Darovali so (III. izkaz): G. Al. Kurent, mestni žpk. v Krškem, 5 K;

gdč. Apolonija Fatur, učit. v Mošnjah, 3 K; gdč. Kristina Berthold, učit. v Pilštajnu, 2 K. Po 1 K: gdč. Kristina Žirovnik, učit. v Št. Vidu nad Ljubljano; gdč. Helena Fischer, učit. v Stranjah; gdč. Beti Štajer, učit. pri Dev. Mariji v Folju; gdč. Sušelj, učit., Zagorje na Krasu; gospa Avg. Klančar, naduč. v Kamniku.

Št. 516/m. š. sv.

Razpis službe.

Na **mestni nemški dekliški osemrazrednici** v Ljubljani je vsled razpisa c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 10. marca 1917, št. 1557, **stalno** popolniti **izpraznjeno učno mesto** s sistemiziranimi službenimi prejemki. Pri podelitvi tega mesta pridejo v poštev **zgolj le učiteljice**.

Prosilkam za omenjeno učno mesto je pravilno opremljene prošnje po predpisani službeni poti vlagati pri c. kr. mestnem šolskem svetu ljubljanskem

najkasneje do 30. aprila 1917. l.

Zakasnele ali pomanjkljive prošnje se pri oddaji službe ne bodo vpoštevale.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani,

dne 27. marca 1917.

